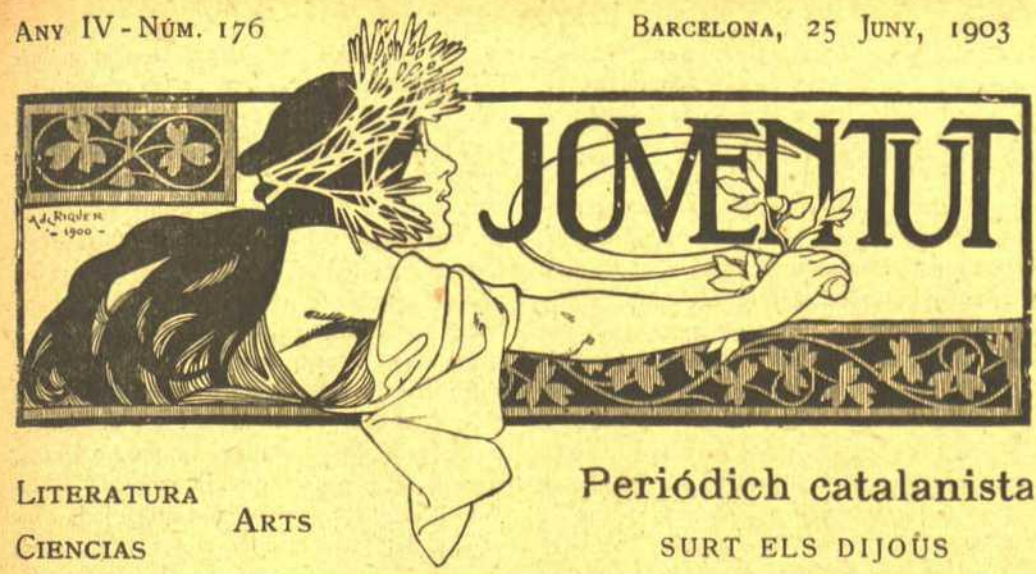
Any IV - Núm. 176 Barcelona, 25 Juny, 1903

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

La fórmula, per Lluis Via.—Teatres, per Emili Tintorer.—En la nit de Sant Joan, per Claudi Comabella.—Lo captiu, per Victor Català.—Notas bibliográficas, per Geroni Zannó.—El cego, per Jaume Aymá y Ayala.—Paternal, per Claudi Mas y Jornet.—Novas.

FOLLETI:

MARINES Y BOSCATJES, per Joaquim Ruyra.—Plech 22.

FORA DE LA VIDA, per Joseph L. Pagano,—Traducció catalana.—Plech 16.

LA FÓRMULA

S'ha constituhit el Parlament espanyol, la anomenada Cambra popular, que no es popular ni es lliure perque al constituhirse ha tingut de passar per una imposició: la del juram ent, fórmula manada retirar com una de tantas antigallas renyidas en absolut ab l'esperit de la civilisació moderna. La experiencia demostra lo poch qu'en moments donats sol pesar en la conciencia d'un home'l jurament esmersat en bé de la causa pública. Plena trobém la historia d'atentats a la patria y a la llibertat comesos per homes qu'havian jurat emplearse en el bé de la llibertat y de la patria.

Altrament, sols essent un impuls natural d'un esperit romántich pot admetres el juram ent, com el dels aymants que lliurement s'obligan a guardarse fidelitat eterna... y se la guardan fins a tant que una nova afecció 'ls fa oblidar la fe jurada.

Hem dit que «lliurement s'obligan», y no es pas aixis. El juram ent no ho es may de lliure. Fins quan creyém ferlo d'un modo espontani, no fem més qu'obehir a fórmulas antigas consagradas pel temps y la costúm, que predominan sobre nostras actuals afeccions, fins sobre las més vitals y espontanias.

Se comprén el juram ent en un home apassionat o arruixat: peró ben sapigut es que aytals homes no solen ésser els de carácter més enter y constant. Sols las grans passions que pertorban o iluminan la pensa, sols las grans *situacions* sentimentals o trágicas justifican el juram ent, sense que per aixó racionalment l'abonin. L'acte d'Amilcar fent jurar a son fill odi etern a Roma té justificació lógica perque es la expressió violenta del esperit de rassa en una civilisació en que tot eran fatalismes. Avuy, l'acte de fer jurar las constitucions d'un pais a un sobirá, a un conseller, a un diputat, a qualsevol funcionari d'un Estat, el considerém tan fora de la rahó y tan ociós, que sols ens el fa tolerar la

costúm, l'esperit de rutina. Peró aixó no impedeix que de tant en tant, com avuy ab la jura dels diputats y ahir ab la dels ministres (qu'en sa majoria han sigut cent vegadas ministres y diputats, y han jurat cent vegadas ferho bé y cent vegadas ho han tornat a fer malament), la cosa'ns produheix un efecte tan cómicament deplorable, com veure a un nen entremaliat que acaba de fer una malifeta y posant cara de santet devant de la cólera paternal, jura solemnement que *no hi tornará més*.

La doctrina cristiana aconsella no jurar endebadas; la conciencia per sa part diu qu'es sempre endebadas el jurar; y'ls diputats y ministres juran perque en sa gran majoria no tenen, ni poden tenir, conciencia.

L'home conscient no pot jurar. Els homes estimém, odiém, desitjém, ens proposém fer quelcóm... peró al jurar que serém constants en una determinada afecció o propósit, incorrém en una auto-tiranía tan ridícula, en un absurd tan gran, en una falsetat tan cómica, que racionalment hem de considerar qu'obrém pitjor que si mentissim.

Ningú ve may obligat a esclavitzar sa conciencia pera l'esdevenir. Aixis se dona freqüentment el cas de qu'en el desempenyo d'un cárrech públich, l'home honrat y de clara y recta conciencia sia esclau d'un juramént capciós qu'hagi fet y quin cumpliment, en el terreno práctich, li resulta contrari a sas conviccions y al perfecte desempenyo del cárrech mateix. En aquest cas ell, qu'ha vist la veritat, que sab lo que cal fer, té d'abandonar son lloch y deixaro a un altre, curt de gambals o ab conciencia tan dúctil, que li permeti tranzigir ab la mentida y la infamia.

Jurém si som romántichs, que'l romanticisme influhirá sempre en els actes de la vida humana: peró reconeguém que'l juramént es una fórmula buyda quan menys, insana quasi sempre, y desterremlo de nostras costúms. No li llevém senzillesa a la vida, tant més solemne ella y tant més grans sos actes com menys afectació tenen.

Avuy com avuy, dintre las grans funcions del Estat, sols se comprén el juramént en paissos hont hi covan gérmens de tirania. No'ns extranya, donchs, el juramént imposat per un déspota qu'en sa fatuhitat—estúpit com es tot déspota—s'enganya a si mateix y's creu poder apoderarse de las conciencias com dels cossos que converteix en carn pera'ls corbs. Se comprén també'l juramént del soldat o del asceta, perque uns y altres, milicia dels Estats y milicia espiritual, obran per imposició, per obsessió o per fanatisme. No son cossos o entitats lliures y conscients, y's comprén que obrin com obran. Tampoch poden indignarnos els vots o'ls juraments en si quan son actes qu'obeheixen a entusiastas y franchs impulsos. Peró quan no passan d'ésser un fals renunciament, un acatament hipócrita a una fórmula en la que no's creu, ens son més odiosos que la mentida descarada. Perque lo que repugna no es ja la convenció del juramént: es el fer veure que's creu en lo que no's creu, es el despreci que pel juramént senten els mateixos que l'imposan com a sagrat, y'ls que'l prestan; en una paraula, es la fórmula, la mesquina fórmula, més ridícula que las convencions perque ni a convenció arriba y's limita a ésser sa parodia.

Y de fórmulas vivim, y de fórmulas se nodreixen els falsos Estats, social y políticament.

Els nous diputats dels Congrés espanyol han jurat tres cosas, a saber: guardar y fer guardar la constitució de la monarquia, ésser fidels al rey, y cumplir honradament l'encárrech que la nació'ls ha fet. Haurán estat conformes ab aquest juramént certs dinástichs, peró no'ls republicans que com a tals son admesos al Parlament en representació d'una part del país. A n'aquests se'ls ve a dir: «La patria, o la nació a qui veniu a servir, vol que cumpliu honradament vostra missió. Pera cumplirla, vos exigeix que declaréu lo que no sentiu, y que *consagréu* vostra mentida ab solemne juramént. Allavors y sols allavors seréu dignes de cumplir l'encárrech que vos ha fet la patria.»

Y ha succehit lo qu' havia de succehir: qu'alguns han jurat al peu de la lletra, per convicció o per... *comoditat;* altres han dit que *prometían* tan sols; y altres han consignat llur protesta, afegint que méntalment feyan las restriccions que llur conciencia'ls dictava, y remarcant que llur juramént era mera fórmula.

Fórmula... es a dir, cumpliment banal,

per rahó de conveniencia. També pot pendres la paraula en el sentit de falsetat, de ficció... Las ficcions en la escena del art, y també en la política,'s califican de varias maneras, descendint desde l'alta tragedia a la comedia grollera o farsa, qu'es la qu'abunda més.

Y com que lo purament cómich no s'ha de pendre en serio, sentiriam que'l lector ens prengués per lo cómich a nosaltres també, per haverli semblat que parlavam seriament del Congrés del Estat espanyol.

TEATRES

La Mujer de Loth.—¿Felice?—La noche del sábado.—La felicitá in un cantuccio.

La dona de Loth va quedar convertida en estatua de sal per haverse girat a contemplar com cremava la ciutat malehida. Aixis castigá Deu la seva curiositat, segons contan las Escripturas.

En Sellés, el cáustich Sellés, ab sa comedia *La mujer de Loth*, ha pres la cosa en un sentit més trascendent: «Hem de mirar sempre avant, que'l mirar enrera immovilisa; las tradicions de casta, las glorias de rassa, els antecedents de familia, y fins els actes mateixos de nostres pares y progenitors, no signifiican res devant de la realitat actual, y qui vulgui pendre com a norma de la vida actual, o com a base de la futura, principis rancis de lo ja passat, lluyta en va; tendim a emancipar-nos, y 'ls representants de la tradició quedan vensuts per la forsa incontrastad'un'altra vida més franca, més noble y més instintiva, que vol obrirse pas atropellant totas las convencions.»

Heusaqui la idea d'en Sellés. Un general y sa germana, tipos perfectes de la noblesa castellana, ab sas tradicions de forsa, de vanitat y d'autoritarisme, voldrian casar als respectius fills—cosins per tant—ajuntant aixis las dugas brancas d'una familia ilustre quinas armas y armaduras, recordant valerosos fets, se conservan religiosament en l'aristocrátich palau. Mes els fills no son de la mateixa opinió. Ella estima a un pintor de talent: ell a una institutriu, la institutriu dels joves comtes, nens que descendeixen també de la mateixa familia. Ab l'agravant de que aquesta institutriu, senyoreta de talent, guapa y despreocupada, té una taca en la sanch: no sab qui fou son pare. El drama s'endevina. L'amor lluytant ab els prejudicis, l'esperit nou lluytant ab las tradicions, cors joves y generosos que s'estiman lluytant ab cors sechs que sols glateixen ab recorts, ánimas que viuhen esperansadas lluytant ab ánimas cristallisadas mirant el passat. L'amor vens, la vida triomfa, els joves se casan a son gust y'ls vells se quedan inmovilisats més qu'avergonyits devant del gran escándol qu'han provocat els seus descendents.

Com a finalitat, l'obra d'en Sellés no pot ésser més simpática. La sátira es punyenta, y aquella encarcarada aristocracia—qu'avuy per fortuna va desapareixent—surt flagellada de má de mestre. El tipo del general venerant las vellas espasas y las buydas armaduras, predicant la religió de la forsa y la inflexibilitat de las lleys tradicionals, es un tipo ben observat. Els demés, psicológicament son molt poch sentits, y la intriga dramática molt convencional. Si'l drama d'ideas está ben apuntat, el drama humá apareix barroherament. Es més: algún dels tipos, per exemple, la mateixa institutriu, es tan confós y parla a voltas tan contradictoriament, que'ns costa trevall veure en ella un sér deslliurat, un'ánima nova. Sembla que'l mateix autor vacili y vulgui fer concessions.

Deixant aixó de banda, el diálech es correcte, satirich, y, en ocasions, fins sarcástich. En una paraula, *La mujer de Loth* es una comedia satírica en que hi há fons, un xich més de fons del que acostumém a trobar en el teatre modern de Castella, que com la dona de Loth se va inmovilisar, mirant enrera.

La presentació escénica, cuydadíssima, mereixent especial menció'l mobiliari, las armas y demés accessoris; del decorat sobressurt la decoració del ultim acte, de bona perspectiva y entonació justa. En quant a la interpretació,'s distingiren en Díaz de Mendoza ab sa dicció correcta, la Guerrero, que va procurar donar intenció a la frase encara qu'exagerant la nota sentimental, y en Cirera, que feu el tipo de general ab molta dignitat y correcció. Els demés feren ben poca cosa.

—

¿Felice?, comedia en tres actes de l'Hennequin, es del género lleuger, rebassant els limits de la comedia de costums pera entrar de ple en la farsa grollera. Els tipos son caricaturas, la intriga vulgar y'ls recursos gastadíssims. Tampoch el diálech se distingeix per sa intenció y finura. Sols de tant en tant una frase ingeniosa o un concepte brillant trencan la monotonia. L'assumpte, l'etern divorci, dona lloch a situacions picants que fan somriure, especialment en el tercer acte,

que, contra lo que sol succehir, es el mellor dels tres.

La Mariani está molt bé en el seu paper, absorbint completament la escena, de tal manera que'ls demés actors passan desapercebuts, a pesar de que'l conjunt resulta ben arrodonit.

—

Sembla que'ls critichs de Madrid no's pogueren posar d'acort respecte al simbolisme de *La noche del sábado*. Els més autorisats convingueren en que la tesis es la següent: «*Hay que sacrificarlo todo al ideal... En la noche del sábado de las almas, vuelan éstas libres á través de la prisión corpórea y de las murallas de la realidad, como en los sábados de aquelarre filtranse las brujas por puertas y paredes.*» Aytal interpretació semblan autorisarla las paraulas de Imperia al final de l'obra: «*Para realizar algo grande en la vida hay que destruir la realidad* (quina heretjia!) *apartar los fantasmas que nos cierran el paso... seguir como única realidad el camino de nuestros sueños* (quina ignocencia!) *hacia lo ideal, donde vuelan las almas en su noche del sábado... unas hacia el mal, para perderse en él como espíritus de las tinieblas, otras hacia el bien, para vivir eternamente como espíritus de luz y de amor.*» *(Olé ya, y bravo!)*

Si tal es la tesis, s'ha de confessar qu'en Benavente com a filosop está a l'altura de las maduixas. Un d'aquells critichs—en Laserna, crech—s'ha atrevit a dir molt seriament que'l simbolisme de *La noche del sábado* es el mateix que trobém en las obras de Ibsen. Que'm perdoni'l senyor Laserna si li asseguro que l'Ibsen no ha dit may una blasfemia semblant. ¿D'hónt ho ha tret que l'Ibsen ho sacrifiqui tot al ideal, al ideal abstracte de las ánimas puras quan en la nit del dissapte, despresas en la realitat, *de la prisión corpórea*, volan lliurement en alas dels somnis? Jo voldria que'ns entenguessim d'un cop al parlar d'ideals. Els ideals de l'Ibsen, els ideals verdaders no tenen res que veure ab aqueixos desvaris de la fantasia que s'apoderan dels esperits febles. Els seus ideals son els ideals serens que's fundan—entènguinho bé, senyors Benavente y Laserna—en la realitat, en la vida, en els mateixos instints y passions humans. L'ideal noble y seré 'ns el formém nosaltres mateixos seguint nostres instints, nostra vocació, nostras passions y debilitats; ell es la visió reflexiva de nostra finalitat, de nostres desitjos y aspiracions, peró humans, positius, reals; ell pera nosaltres no es desvari de l'ánima pura—no res! —en la nit del dissapte, sinó l'exacte coneixement de nostra individualitat que'ns marca una vocació definida que devém seguir no contrariant la realitat puig qu'en la realitat se funda, no dominant nostres instints, nostres sentiments y nostras passions, sinó satisfentlos, donchs precisament en aquesta satisfacció consisteix el cumpliment de nostre ideal. De lo que no hem de fer cas, es de la realitat extrinseca, de la realitat dels altres, en una paraula, dels obstacles externs que devém destruhir si s'interposan a nostre pas. Fa riure aixó de qu'en ple sigle xx se'ns vingui a parlar d'ideals, d'ánimas puras, d'ánimas que somnian despresas del cos. No n'hi há d'ánimas puras, sinó cossos racionals, cossos que pensan, ab instints, ab passions, ab sentiments que tractan de satisfer. L'*aquelarre* de las bruixas pertany a la superstició; ja no hi há bruixas; la nit del dissapte de las ánimas es una falornia d'en Benavente; ja no hi há tal nit, sinó matinadas serenas d'un diumenge en que nostra pensa s'ilumina després d'un laboriós trevall, y 'ns mostra una veritat: la veritat armónica de nostra vida, l'ideal que devém perseguir si volém ésser dignes de nosaltres mateixos tal com som, de carn y ossos.

Y que'n fa de llástima aquella Imperia, la heroina de la novela d'en Benavente! Un escultpor, Leonardo, la feu servir de model pera una obra en que la joveneta va pujant, arrapantse febrosament per entre unas rocas. Sembla qu'arribará a dalt... «¿Quin simbol hi há en l'obra?» preguntan al esculptor. «Qué sé jo!» contesta; «potser es la mateixa noya, potser es la humanitat, que puja... mes, en el fons, no ho sé.» Jo tinch molta por de que a n'en Benavente li hagi passat lo mateix que al esculptor: que tampoch ell mateix el sápiga'l símbol de la seva obra. Aixó fora la seva disculpa. Podria dir: «He fet una novela romántica, he somniat un quento estrafalari, y vos el conto a la bona de Deu.» Son «*letargos de la razón que producen monstruos*», com deya no sé qui dels dibuixos d'en Goya. Ab la diferencia capital de que aquests son *monstres* reals, *monstres* humans.

Imperia — tota l'obra es Imperia — té un ideal: ésser emperatriu. Un dia deixa al esculptor que la va amparar; abandona miserablement a sa filla, la tendra Donnina, y al únich home qu'ha estimat en sa vida; se desprén de totas las passions y sentiments humans pera corre en busca del seu ideal: ésser emperatriu. Primer *renuncio*: aquest ideal es una passió vulgar: l'ambició, l'or. Mágicament esdevé l'amistansada d'un princep. Sembla qu'ha realisat son somni. La novela está acabada. Peró, si haguès acabat aqui, menos mal. No, no está acabada. Alashoras—segón *renuncio*—Imperia se'ns torna sentimental, mare amorosa si n'hi há. Aquella filla que va abandonar es son idol, y ho sacrificaria tot per ella, fins aquell ideal, fins l'ambició... La filla comet un crim, crim passional—assessina a un altre princep,—y la mare's desespera. Més tart—sempre en ple domini del sentimentalisme — Imperia, al veure que sa filla s'esllangueix, fins plora, y'l

seu amor y la seva tendresa no tenen limits. Peró, de sobte, cambi de decoració: Donnina s'ha mort, e Imperia la besa fredament; y, serenament, ella, la dona forta qu'encara no havia realisat complertament son ideal — puig sols havia sigut l'amistansada d'un princep—deixa 'l cos encara calent de sa filla, deixa a Leonardo y prossegueix son camí, se'n va a ésser l'amistansada d'aquell mateix princep qu'ara es ja emperador.

Explicat el tipo, qu'es l'obra, crech que'ls comentaris sobran. No es ánima ni es cos; no es carn ni es peix; tan aviat es carn com peix. Donchs d'aixó'n diuhen *simbolisme*.

Jo crech que de simbolisme no n'hi há. Si m'he entretingut parlantne es perque a pretext del simbolisme, els sabis volian fernos empassar una obra que sens ell no sabrian cóm defensar.

Perque dramáticament, humanament, — fora d'algunas frases cáusticas qu'en Benavente, com a bon hipocondriach, sab trobar, —la novela es un disbarat, un anacronisme constant. El primer acte es ni més ni menys —salvant sempre certas frases satiricas—que un acte d'opereta. Personatjes, acció, incidents, tot reclama música de Offenbach. El segón es un *foyer* d'un *music-hall* de Madrid, es a dir, un *music-hall*, un *foyer* y unas *cocottes* que no son tals, perque a Madrid no hi há *cocottes*, ni *music-halls*, ni *foyers*. El tercer es un quadro de *Los misterios de París*, potser ab menos riquesa de color. El quart, tal volta'l mellor de l'obra, recorda al encarcarat Sardou. Y en fi, el quint torna a ésser folletinesch, ab una agravant, y es que'l final, lluny d'ésser enternidor, ens desconcerta y'ns torna a fer barrinar ab alló del simbol. Si n'hi haurá, si no n'hi haurá!... No tinch espay pera insistir. Com a resúm, repetiré la frase d'un amich meu que acostuma a donar sa impressió molt clarament, encara qu'ab paraula grollera. Me deya: «Noy, aixó es un'*olla!*»

Lo verament notable es la presentació escénica. *Han echado el resto*, y no ho dich en broma. No parlo pel segón quadro, ni pel tercer: ni com a indumentaria ni com a detalls han donat probas els directors escénichs de coneixe lo qu'es un *foyer* ni una taberna; diguinho aquellas *cocottes* del segón quadro y aquellas barretinas del tercer, que segurament no passa a Catalunya. En cambi'ls altres tres quadros mereixen un aplauso calurós. No recordo haver vist may en una escena barcelonina tanta riquesa y tan bon gust. Trajos, fins els dels criats, mobles y accessoris, tot perfecte, donant la impressió de la realitat. No pot demanarse més.

La interpretació de conjunt molt cuydada, mereixent especial menció tot el primer quadro y'l final del tercer: la escena en que'l princep jau mort y'ls que son a la taberna cantan y ballan pera despistar a la policia.

Individualment no hi há res que mencionar. Jo crech qu'es impossible treure partit de cap dels papers. S'han de dir fredament, perque tot son ninots de fusta, y fredament els digueren.

—

En un *recó de món* de l'Alemanya del nort, la felicitat hi há fet un niu. Es una petita escola comunal ahont hi viuhen un mestre ja entrat en anys, bo com el pa, modest e inteligent, ab tres fills d'un primer matrimoni— entre ells una noya cega angelical y extremadament sensible—la seva dona jova, guapa, trevalladora y honrada, encara que de sanch ardenta, y un ajudant també honrat y bo. Aquesta familia viu felis, si la felicitat consisteix en viure tranquilament, trevallar ab constancia y conformarse ab una existencia monótona sense passions, sense conflictes, sens ideals. De sobte 'l drama va a esclatar en el si d'aquella honrada familia. Avans de casarse ab el mestre, la seva dona s'havia hostatjat durant dos anys en la casa d'una seva amiga, esposa d'un noble y rich baró, home sensual, enérgich de voluntat, violent y dominador. El baró fou qui va casarla ab el mestre per'allunyarla del seu costat, donchs veya en ella un perill, y ella's va deixar casar pera fugir del baró, en qui endevinava també'l perill d'un mal irreparable. Dos temperaments ardents no podian viure aprop sense perill; una gran passió hauria esclatat de segur. Tingueren por. Per altra part, la bondat del mestre seduhí a la joveneta, que vegé en ell una garantia de felicitat, d'existencia tranquila. Tals son els antecedents.

Mes el baró, al perdre a aquella dona, comprén que la estimava més de lo que's creya. Sa passió esclata ab tota la violencia caracteristica d'ell: desitja aquella dona y la tindrá: lo qu'ell vol ho logra sempre. No explicaré cóm se desenrotlla l'acció detalladament. Sols diré que l'arribada del baró ab sa muller a la escola amenassa destruhir aquella felicitat que hi regnava. La dona del mestre no pot sustreures a la fascinació qu'en ella exerceix aquell home a qui en el fons del cor també estima. Peró a la fi'l carinyo y la bondat dels seus y un instint de dever y d'agrahiment que nia en el fons de son cor, vencen, y l'obra, que per poch acaba en tragedia, fineix ab una escena enternidora preludiant el retorn d'aquella felicitat—per un moment perduda—més serena y més estable qu'avans, puig que'ls dos protagonistas s'han explicat francament sobre un secret del cor que no s'havian atrevit may a afrontar. En aquell recó de món la felicitat tornará a niarhi.

Heusaqui l'ultim drama o comedia d'en

Sudermann, qu'ab el títul *La felicità in un cantuccio* la estrená la Mariani l'altra nit a Novetats. En el fons jo trobo en aquesta obra, com en totas las del dramaturch alemany, quelcóm de convencional. Tant els tipos com el desenrotllo escénich traheixen el desitj del autor de fer un drama rodó, un drama que interessi, que *frappi*—perdó pel galicisme.—Més que la veritat psicológica en els tipos, més que la brutalitat y'ls contrassentits de la vida real, trobém en sos dramas, y també en aquest, al ingeniós inventor d'una faula ab tipos de novela molt arrodonits, molt conseqüents, fins molt humans si's vol, peró tipos fets d'encárrech, imaginats més que copiats de la vida real; y també hi trobém al autor dramátich habilissim que construheix maravellosament: exposició sobria, clara e interessant, lluyta de passions violentas, escenas magistralment preparadas y graduadas ab coneixement, efectes teatrals dels licits y diálech cuydat, concis y enérgich. En resúm, trobém en *La felicità in un cantuccio* totas aquellas qualitats caracteristicas d'un dels primers mestres de la escena contemporania. Potser cap com ell posseheix el secret d'interessar al públich modern, per lo menys a la major part del públich modern. Es d'una correcció tal, domina tant el *métier* y coneix tan a fons el cor humá, que's veurá negre qui pretengui trobar defectes en qualsevulga de sas obras. No obstant, si en els seus dramas hi sentim genéricament la vida, no hi trobém may una vida; si'ls seus tipos son genéricament humans, no hi trobém may un home, es a dir, un home excepcional ben arrodonit; y en fi, si'ls mateixos dramas son verosimils, careixen d'aquella fonda veritat psicológica qu'admirém en obras d'autors més defectuosos, peró que senten més fondament.

De tots modos, com ja he dit, *La felicità in un cantuccio* es un drama interessantissim.

En Paladini fa'l paper de mestre ab aquella sobrietat, convicció y riquesa de detalls que li son propias. El tipo adquireix un relleu extraordinari interpretat per aquest actor, sens dubte un dels mellors d'Italia. La Mariani y en Zampieri també estigueren justissims, sobressurtint en la hermosa escena del segón acte, que digueren ab la passió y sentiment que requereix. Els demés arrodoniren el quadro, essent digne de mencionarse l'actor que feya'l paper d'inspector, quin nom no recordo.

—

La setmana entrant parlaré de las funcions qu'en Zacconi está donant a Romea, ahont es ovacionat per las classes populars barcelonas.

EN LA NIT DE SANT JOAN

Per primera vegada, Laura havia mentit al seu espós. Li havia dit qu'anava a passar la nit de Sant Joan ab sas cosinas, á fi de que la deixés surtir y la deixés retirar de matinada. D'aquesta manera podria passar unas quantas horas d'alegria: gracias á aquesta mentida son ánima pietosa podria donar a n'en Lluis Carreras unas quantas horas de plaher, d'amor, de joya; gracias a aixó podria proporcionarli, carinyosa, una nit espléndida, d'eternal recort, de perennal remembransa, una vetlla de Sant Joan hermosament insólita...

Tenia una gran pietat pera en Carreras. Aquells ulls tan blaus, que semblavan sempre curullats de pau y d'ignocencia com els dels nens petits, aquella boca llarga y blanquinosa, ab cert extrany gest sobre'ls llabis, y aquells cabells tan rossos y tan inmaculadament pentinats perpetuament, li omplian el cor de lleus mitj-riures; y aquell amor inmens qu'en Lluis per ella sentia, aquell entusiasme primerench per una dona hermosa, que's mostrava en totas sas miradas y paraulas, y aquella tan alta ilusió pel cos de dona, pel seu cos perfecte, alt y prim, que's traslluhia en totas sas frases y ocultas miradas luxuriantas, li feyan sentir, pel neófit en l'amor sensual, una gran pietat, una gran compassió y misericordia...

Tots els dias passava en Lluis enfront de casa seva tres o quatre colps, mirant fervorós, ilusionat, las persianas claras qu'amagavan els vidres de colors dels balcons, desitjós de fruhir anch que sols fos un únich y lleu esguart... Y passava, y mirava, y s'aturava, creyent a cada instant veure moures las groguencas persianas odiosas: peró aquestas permaneixian quietas, y en Carreras seguia son camí, son passeig, son romiatje d'amor, trist, silenciós, mirant humilment las grisencas casas entristidas.

Set o vuyt vegadas havia ja parlat ab ella, li havia dit tota la seva passió, tot el seu afany, y sis o set vegadas li havia vist las blancas dents, que al riure ella, s mostravan plenament, com entre'ls núvols, després de la tempesta, a la nit, se mostran las estrellas brilladoras.

Perque quan ell li parlava d'amor, quan

li deya bellas paraulas de tendresa, ella sentia dintre son ánima una gran deu de maternal amor y de perdó pel jove aquell, de menys de dinou anys, encara barbamech, encara infant, y en el fons ignocent en las cosas d'amor. No podia, no sabia enfadarse al sentirse estimada y desitjada per un que no era'l seu espós, perque al véurel tan nen, tan infantivol, ab aquells ulls tan blaus y tan senzills, tan plens de claretat y d'ignocencia, el seu cor de dona regalava dolsa caritat, els seus llabis no sabian dir paraulas de regany o enutj, els seus ulls verdosos, com diabólicas tacas, no podian llensar esguarts d'odi, y llensavan, altrament, mitj-rientas miradas atractivolas.

Peró tampoch el podia estimar com s'estima a un aymant, ab amor passional, ab aquella barreja ubriagadora de desitj y d'amor que uneix alhora las ánimas y'ls cossos dels aymants; no podia sentir dintre del seu cor, per en Carreras, passional afany, amor carnal, ni podia acabar de veure en ell a un home del tot fet, format del tot, capás d'ubriagarla ab sas besadas y transportarla a un alt estat de goig y de plaher ab sas caricias dolsas y profondas, capás de conduhirla entre'ls seus brassos, boy besantla en els llabis, a la regió superba de la ditxa...

Al ultim una tarda, en un desert passeig, li va dir, després d'escoltar llargas súplicas, qu'aniria ab ell, que l'acompanyaria unas quantas horas la nit de Sant Joan. Y van quedar que's trobarian en una alegra plassa, a las deu de la nit.

—

La nit de Sant Joan era arribada, y pels carrers plens de claror y gent Laura anava a la cita vestida de clar, ab un hermós capell sobre son cap de negrosos cabells, caminant depressa, perque l'hora era ja passada... S'havia entretingut a casa seva parlant ab son espós de cosas precisas, necessarias. Va arribar a la plassa encesa de llum y d'alegria, pletórica de gent, circundada de casas rojas per la claror de la foguera. Aquesta, superba, diabólica, com surtidor de foch, com infinits dits d'infinitas mans o com extranya y roja cabellera, s'aixecava al bell mitj de la plassa, com las ninas al bell mitj dels ulls... Y al entorn d'ella, contenta, esbojarrada, deslliurada, la canalla cridava tot ballant y cantava cansons joyosas, com las donas del camp per la primavera. Y al entorn dels infants, més seriosos qu'ells peró com ells contens, els grans parlavan y reyan, ab las caras encesas pel reflexe de la eterna foguera llegendaria... La llegenda d'aquesta s'escampava pels ayres plens de llum y plens de joya, com s'escampa'l fret per tot el cos, al rebre'l clatell glassada aygua.

Cercá Laura a n'en Lluis entre la gent. En sa imaginació'l veya impacient, el contemplava neguitós, nirviós, glatint horriblement, temerós de qu'ella no hi anés. E imaginava'l riure dels seus ulls quan la vegés, y'l gest de sa boca al endressarli'l primer y hermós mot. Fantasiosa, sentia dintre seu el sufrir del seu cor, y'l sentia moures rápidament, inflantse y desinflantse com las manxas; el sentia plorar y renegar, al veure qu'ella, la esperada, no arribava, no venia a la cita, l'enganyava...

Cercá Laura a n'en Lluis entre la gent, y no'l va pas trobar. No, no hi era; ho havia mirat bé; l'havia cercat perfectament per tota l'amplada de la plassa; els seus ulls verdosos havian mirat á tots els homes, y cap d'aquests era'l citat, en Lluis, el jovincel de malaltissa figura y cara blanca. Laura, tremolosa, enfadada, plena de despit, mossegantse'ls llabis y picant de peus sobre l'acera com las jovas pican de peus als balcons quan esperan al galán que no arriba, decidí esperarse uns quants minuts. Son anima sempre carinyosa, sempre bona, sempre maternal, inventá disculpas sens nombre pera justificar el retart d'ell, la seva falta a l'hora convinguda.

Esperá uns quants minuts, y en aquest temps, en sols aquests instants, passaren per son cap infinitas ideas diferentas, com passan per las planas, en las nits de lluna mitj serenas, infinitat d'ombras projectadas pels núvols que'l vent impulsa. El seu cor tingué distintas sensacions, distints anhels. Ho desitjá tot en aquell temps: las cosas més contrarias entre sí, las cosas més horribles pera son ánima... Desitjá qu'ell arribés pera passar superba vetlla, pera poder besar sos ulls blavissims, sos llabis allargats, sas galtas blancas, pera poder, guardar d'aquella nit, dols recort, eterna y magnifica me-

moria. Volia ésser felis, passar un vespre d'alta benhauransa, ubriagarse, com quan era nuvia, ab las besadas, ab las paraulas tendras, ab l'amor... Y ell no venia, infidel, pervers, desagrahit, fals, enganyador; ell no arribava, ell no vindria pas; ell passaria la nit de las fogueras ab la seva familia botiguera o ab els seus amichs d'antipáticas caras y horribles figuras. No vindria, no: ella ho preveya; la claror foguerenca, bo y y mirantla, ho deya també. Aquells ulls tan blaus, tan ignocents, que semblavan llevor de fidelitat, eran plens de malicia y de falsia, com tots els ulls dels homes; eran enganyadors, sols deyan excitants mentidas... Y furiosa, plena de rabia, seguia picant de peus, estrenyent el brodat mocador entre sos dits, entre las sevas mans que crispava ab odi, com Otello gelós, desitjant trencarlo, desteixirlo, mossegarlo. . Y en Lluis no venia, no arribava, com el sol tan desitjat els dias qu'está núvol!...

Oh! Era horrible lo que li estava succehint. Quan volia gaudir, quan desitjava fruhir inmensament, el desti, la fatalitat, la providencia, quelcóm enutjós, odiat, crudel, li tancava'l cami, l'aislava del plaher, li arrebassava l'objecte del amor. Y ara's veuria obligada a entornarsen a casa seva, com una bagassa que pels carrers no hagués trobat fortuna o com una minyona a qui'l soldat no li hagués comparegut; y aquell vespre, aquella nit magnifica y superba, d'alegria y amor, ella tindria d'anarsen al llit a las primeras horas, a las onze, avans que'ls infants, avans que'ls vells, com una malalta o com viuda encara endolada per la mort del espós. Y tot per ell, per en Carreras, pel barbamech aquell de cabells rossos, qu'ara's rabejaria ab qualsevol ignoble ramera sobre un llit repugnant, ple de fortors, de fástichs, de vergonya, mentres ella's moria de rabia en l'alegra plassa hont la foguera, com la seva ilusió, moria espurnejant.

—

Silenciós, tot vestit de negre, alt y prim com figuri inglés, un jove bru va passar vora d'ella lentament. De lluny l'havia vista, ab son vestit clar, ab son gran capell, ab els cabells negres com els seus, ab el rostre un xich envermellit y'ls ulls verdosos, d'un vert d'esmeragda. Li havia agradat, havia sentit per ella, pregona simpatia. Va passar y va mirarla. Era hermosa, no gayre, peró, en fi, hermosa; l'óval de son rostre ressaltava entre'ls negres cabells hermosament, y en ell hi lluhian, com els pits en el si de las donzellas encara no donas, els ulls verdosos plens de foch...

Van mirarse tots dos y's van mitj-riure. Ella ansiava fruhir, ella volia disfrutar aquell vespre en que'l cel era roig com els apocaliptichs y com els profétichs de desgracia. Desitjava gaudir d'aquella vetlla com els infants y'ls vells, volia resar al Baptista, jugant com Salomé ab sa bellesa. Y'l va trobar hermós al jove aquell de mirada incerta y cara bruna, tot vestit de negre, alt y prim. Y va mirarlo quieta, somrihenta, desitjadora, bella. Y ell va mirarla dolsament.

Y tots dos van anarsen pels carrers plens de gent y plens de joya, vida y benhauransa, somrihentse y parlantse suaument... Y's parlaren ab franquesa. No com aymants: com nens que's troban al etzar en jardi públich. Van caminar alegres, satisfets, com nuvis o promesos, entre mitj de la gent que, aixordadora, parlava en alta veu escampant arreu sana alegria com els ayres de juny al passar sobre'ls blats grochs y elevats. Y van riure com senzills forans al veure passejar per entre la munió un homenás horrible, espantador, qu'anunciava un café en la seva esquena...

—

Y van sopar, vers amistansats, en un restaurant de luxe espléndit. Y al surtirne, en engomat cotxe, se'n anaren al niu del seu amor, a casa d'ell, ahont ella rebé impressions enexplicables, y senti que son ánima s'omplia de noble conciencia, curullantse d'insólit plaher, y notá en sas entranyas un gemech fantasiós, no real, gemech d'infant, corprenedor, gentil...

Y aquell vespre, aquella nit de Sant Joan, ella visqué una vida desbordanta, y com las planas en las horas d'ombra, al estiu, va sentir en son si'l balsam olorós de la cullita.

CLAUDI COMABELLA.

LO CAPTÍU

Dins de la gabia ab que'l van vendre
hi há un sér viu, enpresonat:
un pobre aucell que van sorprendre
en son palau d'un camp de blat.

Los segadors, en colla folla,
van veure corre al ignocent,
y esvalotant, tota la colla
va darli cassa, diligent.

Sota una garba, un'urpa d'home
caygué de sobte al demunt d'ell;
soná un crit ronch, volá una ploma
y quedá pres lo pobre aucell.

De la pitrera ardenta y xopa
del segador captivador,
esburrifat com una estopa
passá a la gabia, mort de por.

Desde llavors—fa cinch anyadas—
no s'ha mogut d'aquell reixat;
may més ha empresas sas voladas,
may més ha vist un camp de blat!

Los horitzons y l'espay lliure
s'han fos per sempre a son ull viu;
té un palm de lloch hont morí y viure,
té un palm de lloch hont ser captíu.

Peró cada any, tantost s'atansa
ab sa xardor lo mes de juny,
y es cada camp una esperansa
y llu la fals en cada puny,

la pobra guatlla presonera
corrent, felís, son palm d'espay,
escotxineja ab gran dalera
cridant l'aymant que no haurá may.

canta seguit, ab forsa extranya,
son cant de zel exasperat...
mes res contesta cap companya
de las que hi há pels camps de blat.

Sota'l doser de las rossellas
y entre'l brandeig d'espigas d'or
prou qu'ha trobat cada una d'ellas
sa hora de pler, son aymador...

Y'l crit de foch de la reclosa
se repeteix a cada punt,
y brunz, y creix, y no reposa
y... s'esvaneix espays amunt!

Y solzament quan las rosellas
s'han esfullat y'l gra s'es molt
y s'esgarrían las parellas
y ab poca forsa escalfa'l sol,

sols allavors, la mesquineta,
bo y despullantse, pert la veu,
y en sa presó arrupida y quieta,
dona a la vida un altre adeu.

De nou s'es fosa sa ventura,
de nou sa forsa desflorí
de nou es trista la natura,
y tot, arreu, devé ruhí...

¿Hónt se'n ha anat son greu desfici?
¿Quín fruyt n'ha tret de son torment?
¿Quín bé portá son sacrifici?
¿Quí compadí son trist llament?

Una maldat freda y migrada,
sense cap fí ni cap rahó,
la va posar empresonada
y la retén en sa presó.

Y en va es que clami, folla, ardida...
Qui xorcament l'ha condempnat
ha de negarli per la vida
son dret d'amor y llibertat.

Van fer butxí d'un home!

VICTOR CATALÁ.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

L'entusiasta y erudit folk-lorista n'Aureli Capmany ha aplegat un en volúm (precedit d'un prólech del senyor Molinè y Brasés) las trenta tres cansons catalanas que publicá anteriorment per separat.

El trevall d'en Capmany (que si l'éxit de llibreria correspón als esforsos del autor no será més que l'*avant-goût* d'una obra folklórica importantissima) pot resultar una deu d'inspiració abundosa pera'ls músichs catalans. L'art del poble es el primer esglahó de la cansó modesta, de la romántica balada, del drama lírich, de la gran epopeya. Tot surt, com primera materia, del esperit popular, de la invenció lliure del artista anonim, qual personalitat no arriba a destacarse, peró qual inspiració perdura per'animar futuras generacions d'artistas.

La cansó catalana, o adaptada a Catalunya, que té materia pera donar naixensa a tot un art robust y sencer, deu constituhir l'estudi preferent de nostres poetas y de nostres músichs, sobre tot d'aquests últims. Recordis que Schubert, Schumann y Robert Frantz deuhen gran part de la fama que'ls envolta a llurs *lieder* inmortals, fills, per l'esperit, de la musa popular germánica. Donchs repassant el *Cansoner popular* publicat per en Capmany, hi trobarém melodias tan inspiradas y bellas com las germánicas. Tenim la materia; tenim encara més... tenim probas de que pot surtirne ja'l *lied*, enriquit y enlayrat per l'armonia y pel bon gust personal del glosador... *L'Emigrant*, d'en Vives, *La Mare de Deu*, d'en Nicolau, y *Don Joan y Don Ramón*, d'en Pedrell, no'ns farán quedar malament. Avant, donchs!

En el *Cansoner popular*, que conté a més de las cansons (poesia y música), innombrables notas relativas al origen e historia de las mateixas, s'hi pot remarcar una rica varietat de matisos en els assumptes, carácters y melodias, que demostran l'ample esperit del poble, qual si tot ho acullia, transformantho poch a poch y mercés a evolucions quasi sempre desconegudas, en preuhadissims joyells artistichs. Entre las tragedias que contenen *Lo testament de N'Amelia*, *La filla del marxant*, *Lo comte l'Arnau* (inspiradora aquesta darrera cansó de las poesias *L'ánima en pena*, d'en Pagés de Puig, y *El comte Arnau*, d'en Maragall) y las infantivolas y tendras cansonetas *La filadora*, *La pastoreta*, *La cansó del rossinyol*, *La filla del Carmesí*, *Los fadrins de Sant Boy*, *Lo bon cassador*, hi há en el *Cansoner* melodias tan serenas, puras y enlayradas com *Lo cant dels aucells*, *Sant Ramón de Penyafort*, *Lo desembre congelat*, *La Mare de Deu*, y aquell prodigi melódich que s'anomena *Jesús y María*, comparable ab el famós *Sylvesterlied*, de Schumann, si algún Schumann catalá l'armonisés y desenrotllés.

Desitjém que l'éxit correspongui al entusiasme folk-lórich d'en Capmany, pera que pugui aquest continuar espigolant pel camp infinit de la cansó popular. A las cansons *El rossinyol*, *El pardal*, *Mariagneta*, *El mariner*, etc., no'ls hi vindrá malament juntarse ab llurs germanas estimadas.

—

Un nou llibre de mossén Jacinto Verdaguer (encara que's tracti com en *Corpus Christi* de fragments d'altres llibres inédits) será sempre rebut ab entusiasme pels aymadors de la literatura catalana.

Ab el titul de *Corpus Christi* ha publicat en Viada y Lluch quatre poesias *(La Creu de Barcino*, *La Seu*, *La Custodia* y *La banda de la Reyna)* de mossén Verdaguer, poesias plenas d'aquella encisadora barreja d'elements épichs y mistichs qu'ab tant d'encert sabia acoblar el gran poeta de Catalunya. Ningú com ell ha cantat las grandesas de la nostra patria oviradas a travers de la fe religiosa; ningú'ns ha mostrat la vella Catalunya prenent forsa y volada pera viure y enlayrarse com l'inmortal autor de *Canigó*.

En las quatre poesias de *Corpus Christi*, hi resplandeix també'l amor del poeta pel passat de la nostra terra: *La Seu* y *La Custodia* ne son dugas mostras admirables. Mossén Verdaguer tenia'l do no gayre comú d'ésser poeta fins en las descripcions de las cosas més complicadas sense caure en el quasi inevitable perill del prosaisme. Sens entrar en la materialitat de la cosa descrita, n'extreya la essencia, l'ánima, el perfum. La cosa descrita's redressava alashoras ab totas sas formas, son pes y sa armonia; l'esperit podia véurela y contemplarla, no dirém com si la tingués al seu devant (puig la ficció may igualará a la realitat) peró ab més goig estétich, ab fruhició més artistica que si degués la visió obtinguda a una descripció detallada, exacta, purament material.

La Seu, de *Corpus Christi*, pera qui admira l'armónica, pura y severa bellesa de nostra Catedral, n'es un reflexe poétich, una impressió admirable qu'encisa y corprén. Aquesta poesia es digna companya d'altres fragments poétichs de mossén Verdaguer destinats a cantar maravellas arquitectónicas: recordis la descripció de la portada del románich monastir de Ripoll *(Canigó*, cant XI), las dugas poesias *Heliópolis* y *Lo temple del Sol (Jesús infant*, *La fugida a Egipte)*, el magnifich fragment de *Santa Eularia* titulat *Barcino*, etc.

També es admirable *La Custodia*, bellissima descripció de la Custodia barcelonina: ab la mort del rey En Martí, l'episodi més hermós de la poesia, el poeta dona una nota patriótica y valenta. La mort del darrer rey

de nissaga catalana apareix envoltada de trágica majestat; entorn del rey moribond sembla respirarshi l'alenada de las engunias y malhauransas que s'apropan.

Corpus Christi va precedit d'un encertat prólech d'en J. Massó Torrents.

—

La «Associació Wagneriana» ha publicat la traducció catalana de *La Walkyria*, deguda a en Xavier Viura y a l'Antoni Ribera, traducció acompanyada d'un complert estudi temátich que podrá ésser profitós al aficionat a coneixe en detall el desenrotllament musical de l'obra.

El procediment usat per en Viura y en Ribera (ja que's tracta d'una traducció aplicada a la música) consisteix en conservar la mida del vers, l'accentuació y la correspondencia exacta entre las frases poéticas y'ls temas musicals que las hi corresponen. La traducció catalana resulta aixis calcada sobre l'original alemany: no hi há que parlar de las dificultats qu'ofereix aytal procediment, veritable trevall de benedicti, qu'exigeix tant d'enginy com de constancia. En Viura y en Ribera han pogut assolir el fi proposat: qui vulgui entretenirse cercant defectes en la traducció de *La Walkyria*, que llegeixi avans las diferentas traduccions francesas, entre ellas la del'Ernst, la italiana, la castellana, etc., y veurá que literariament resultan molt inferiors a la publicada per la «Associació Wagneriana». Els traductors no podian fer més de lo qu'han fet: satisfets deuhen quedar de llur trevall.

No'ns extendrém parlant de *La Walkyria*, continuació lógica de la gran tragedia iniciada en *L'Or del Rhin*, puig se tracta del drama lirich més conegut de Wagner. El colós del art modern hi desplegá tota la forsa de son geni potentissim; els welsas malhaurats y la walkyria Brunilda, girant entorn de la gegantina figura del deu Wotan, desenrotllan un drama punyent y heroich alhora, hont s'acoblan las situacions més amorosas y poéticas que pugui imaginarse (escenas I y III del primer acte) ab dramátichs conflictes (acte II, escenas I y II) y esclats épichs y grandiosos (acte II, escena III y acte III). El monólech de Sigmund, l'anunci de mort de Brunilda, la cavalcada de las walkyrias (*summum* del art descriptiu) y l'incomparable y humanissim comiat de Wotan, constituheixen els moments més grans de l'obra, per predominar els elements lirich y épich sobre'l dramátich.

Els traductors s'han identificat ab la distinta naturalesa de las situacions del drama; el llenguatje de Wagner, tantost florit y poétich com aspre y concis, se reflexa en la traducció catalana.

—

En Jaume Terri (qual nom no pot ésser desconegut dels habituals lectors de nostre periódich) es un delicat poeta enamorat de tot lo qu'es natural y veritable; peró es també (ja qu'escriu en vers) partidari d'expressar sas intimas emocions ab la correcció qu'exigeix y exigirá sempre la forma métrica, no creyent que pera ferlas sensibles hagi de malmetre'l llenguatje ab l'objecte d'ésser tan *natural* (usém aquest mot en son sentit més barroher) en la manera d'expressarse com ho ha sigut primer en el sentiment inspirador (y aquí supleixis el mot *natural* en son recte sentit).

En Jaume Terri es un admirador y un deixeble de l'Apeles Mestres y d'en Guanyabéns. Fullejant son llibre *Gotims y Pámpols* s'observa clarament la influhencia dels esmentats poetas, influhencia que resulta beneficiosa, perque en Terri sab deturarla a temps a fi de que no destruheixi sa propia personalitat. D'en Mestres li plau la visió intima dels sers y de las cosas que tant el caracterisa: d'en Guanyabéns la forma correcta y justa.

En Terri (en lo que té de propi) no es un poeta de volada; podriam, ab justicia, calificarlo de *petit poeta*. Sas visions son limitadas, sos sentiments no tenen gayre forsa; las ideas sugeridas per la lectura de *Gotims y Pámpols* no tindrán res d'enlayradas. Y, ab tot y aixó, en el llibre no hi manca encis; es l'encis de lo senzill, de lo espontani, de lo que's presenta ab modestia, sens encarcarament. Per'xó al calificar á en Terri de *petit poeta*, no ho hem fet en el sentit de rebaixar sos mérits, ans al contrari, creyém y creurém sempre que val més ésser un *petit poeta* de debó que no pas un *gros poeta* enfarfegat y buyt. Y qu'en Terri sab fer sensibles sas intimas emocions sense voler sobreeixir (y aquesta sinceritat l'honra) las fitas de son temperament poétich, ne son bona mostra algunas poesias de son volúm. No negarém may el titul de poeta a qui ha sabut escriure *L'escarbató y la marieta*, *La primera nota*, *Al rossinyol*, *La primera neu*, *L'última nota*, etc.

—

Hereu y Cabalé's titula la darrera obra publicada pel distingit escriptor tarragoni en Ferrán de Querol y de Bofarull. *Hereu y Cabalé* es una novela qual assumpte potser s'allarga massa, resultant alguns capituls un xich pesats y poch interessants. La novela, considerada en conjunt, no'ns plau del tot per la desigualtat que la deslluheix; peró, en cambi, devém alabar son llenguatje, que quasi sempre es un catalá bo y castis, y la gracia de bona lley ab que s'hi ridiculisa'ls politicayres d'ofici, xerrayres, ignorants y vanitosos. Hi há en el llibre escenas interessantissimas (superiors sens dubte presas per separat a l'acció principal). La part grotesca

de la política madrilenya ab sas ramificacions que s'encreuhan per las ciutats, pobles y llogarets d'Espanya, apareix descrita de má de mestre. Entorn del *figurón* enviat pel centre hi bull un aixám de politiquets locals, imitadors carrinclons, tan ambiciosos com perjudicials pera'l poble que'ls ha de mantenir, y tot aquest *microcosmos* qu'en Querol coneix a fons, el veyém els lectors d'*Hereu y Cabalé* com si'ns hi trobessim al mitj.

En Querol se proposa, com a fi principal de sa novela, la defensa de la institució catalana del Hereu, y pera demostrar la bondat de sa tesis, ens pinta un hereu model de bons hereus, y un cabalé tarambana. La defensa aixís resulta més senzilla, si bé es cert que no faltan en el llibre altres arguments més ferms a favor de la institució per en Querol tan estimada.

EL CEGO

Desde que, morta sa mare, el pobre ceguet quedá sense ningú que l'amparés y hagué de surtir a demanar almoyna pels carrers de Barcelona, havia cambiat molts acompanyants. Jovenet encara, poch acostumat als sotrachs de la vida, s'fiava fácilment de qui, oferintli amor de pare o de germá, sols tractava d'explotarlo. Per aixó se'l veya avuy acompanyat d'un vell xacrós, demá d'un noyet esgarrat; cambiant, cambiant sovint.

Tals cambis tenian fonament. Moltas vegadas, després d'escarrasarse tot el dia cantant y tocant la guitarra pels carrers, al ésser nit se trobava qu'ab prou feynas havia recullit pera un mos de pa, y tot seguit desconfiava del seu acompanyant. Era tan fácil robarlo!... Y'n cercava un altre, fugint d'unas mans poch escrupulosas pera caure en altras menys escrupulosas encara. N'hi havia que, explotant sa desgracia, el volian més desgraciat y'l deixavan embrutir, enmalaltirse pera inspirar aixís més compassió als tranzehunts.

Peró, tant com se feya gran, en Quimet anava comprenentho. Conegué qu'era explotat per gent sens entranyas, senti en son cos l'encarcarament de la bruticia y'ls mals que d'ella s'originan, y fins de si mateix senti fástich. No volgué que ningú explotés més sa miseria, y surti sol, ben sol a demanar almoyna... Mes desde'l primer moment reconegué son erro. Sol al mitj del carrer, ¿ahónt endressar sos passos? ¿ahónt encaminarse? Apoyant sa má en la paret segui carrer avall, avall sempre, tement a cada instant ésser atropellat pels carruatjes que sentia passar aprop seu, y atolondrantse ab el murmuri de la gentada que a son entorn bullia. Y caminant carrer avall, poch a poquet, arrasserat a las casas, trobá una cantonada —¿Ahónt soch? — va preguntarse; y s'aturá.

—Fugiu!—senti que li deyan sobtadament; y en tant que una má vigorosa l'estirava, passá un carruatje corrent.

—Gracias, gracias!—tan sols sapigué dir, tremolant d'espant.

—¿Ahónt anéu?

—Aquí mateix, aquí mateix!...—

Y conduhit per aquella bona má, s'arresserá al peu d'una escala y comensá la capta. tot pensant sempre:

—¿Ahónt soch? ¿Ahónt aniré?...—

. . . . . .

. . . . . .

Un dissapte surti acompanyat d'una dona —d'una deformitat, mellor podriam dirne— de pits cayguts, y camas tortas que li dificultavan el caminar. Y cantá com sempre. Peró ¿qué seria que sos cants, sos mateixos cants de sempre, surtian ab diferenta expressió de sa boca? A voltas cantava ab pausa, melangiosament, abstret sens dubte per alguna idea que bullia en son cervell. Y ell mateix, tot cantant, s'ho preguntava:—¿Qué'm passa avuy? ¿qué tinch?—Y'l recort de sa acompanyanta acudia tot seguit a sa memoria, y en ella hi prenia forma. Desde que morí sa mare, cap altra dona l'havia tractat intimament, y la veu melosa de sa acompanyanta l'encisava. Y li feya preguntas pel sol plaher de sentirli dir qu'era més gran cada dia, despertántseli, al sentirho, una munió d'ilusions y sentiments inconeguts.

Y anant del bras d'aquella dona caminava, caminava, seguia ab dalit casa a casa pera guanyar forsa y acontentarla a n'ella. Y quan,

després de cantar, allargava la má pera rebre l'almoyna, y sentia que li deyan: «Quimet, os haurém de vigilar», somreya...

. . . . . .

. . . . . .

Era ja nit. El cego y sa acompanyanta pujavan la escaleta d'ahont vivian rellogats. La Tresa, somrihent de goig, deixava qu'ell li estrenyés febrosench la má que li havia donat pera guiarlo... Comensava a triomfar, y no repararia en medis pera lograrho del tot, pera ferse ben seu a aquell home.

Quan foren a mitja escala,

—No tanquéu—cridá la Tresa a una vella xacrosa que surtia d'un pis.

—¿Ja sou aquí?

—Sí. ¿Que surtiu, Cinta?

—Un ratet... prompte torno.—

Y sense dir res més, la vella se'n aná escalas avall poch a poquet, exclamant de sobte:

—Cagay de dona! Quin modo de tancar la porta!—

Ab una forta revolada acabava de tancarla la Tresa, que s'alegrá de que's trobessin sols y considerá qu'era del cas aprofitar aquells moments que tant l'afavorian.

—Seu—digué atansant una cadira al cego, aixis que foren al quarto d'aquest, un quarto miserable, anti-higiénich;—seu, que soparém.—

Restaren callats. Abdós volian parlar, peró ¿qué dir? A sos cervells prou n'hi acudian d'ideas y paraulas... peró no gosavan.

—Quin silenci!—digué per fi la Tresa.

—Y tant.—

Y altre cop callaren.

—Tinch una por!—exclamá ella, trencant de nou el silenci.

—¿Por? ¿Per qué?

—Estém tan sols!...

—¿Sols?

—Sí, ben sols. La Cinta ha surtit. . potser tardará...

—No tinguis por: acóstat... acóstat...—

. . . . . .

. . . . . .

Havian acabat de sopar.

A n'en Quimet li bullia'l cervell, y's dalia per sentir parlar a aquella dona. Ella, de colzes sobre la taula, se'l mirava ab satisfacció.

—Tresa... Tresa!...—

Allargá la má per sobre la taula, y trobá'ls brassos d'ella.

—¿Qué fas, Tresa?

—¿Qué hi há?

—No t'enfadis.

—No m'enfado. ¿Qué vols?

—Escolta: parlam.

—¿Que't parli? ¿De qué?

—De lo que vulguis. Vull sentir ta veu; vull saber qu'ets aquí aprop...

—Ja hi soch!

—Sí, sí; peró la teva veu... ¿sabs? m'agrada... Escoltam, digam...

—¿Qué?

—No... no... Res.

—¿Qué vols? — feu ella estrenyentli la má.—Digas.

—¿Has... estimat... may?

—May — contestá la Tresa, baixet, baixet.

—May!—repetia entre sí'l ceguet.—May!... Jo tampoch... desde que se'm morí la mare... Escolta, Tresa; acóstat més, vina aquí, aprop meu... —Y, agafantli'l bras, la feu atansar a son costat.—Jo las aborria a las donas, y no sé per qué; peró ara no, ¿sabs? perque sou diferentas de lo que jo'm creya. No t'aborreixo, y fins... Res, res, Tresa: no vull dir res.—

Y passantse la má pel rostre, acotá 'l cap y mormolá paraulas ininteligibles.

—Si t'adorms!—li digué ella a cau d'orella

—No, dormo, no; sinó que... no puch dirtho.

—¿Per qué?

—T'enfadarías. — Y estrenyentli la má, afegí:—Y... ¿sabs?... voldria dirtho.

—¿Qu'es? Acaba.

—¿M'has dit que no havías estimat may?

—May!

—Jo tampoch, peró... voldria estimar. Me daleixo... Voldria estimarte.

—¿A mí?—feu ella, dissimulant l'alegria.

—Tresa, no t'enfadis.

—¿Estimarme?

—Sí. Escolta, Tresa. Jo no sé quin poder tens, peró desde que't sento aprop, he notat en mi un cambi que no m'explico, y solzament penso en tu, y't vull, y soch tot teu ¿sents? teu per complert!... Estimam, Tresa, estimam! Contesta: ¿m'estimas?

—Sí.—digué baixet ella.

—¿Sí?... ¿Sí?... ¿M' estimas... Tresa... Tresa?...—

Y sense saber surtir d'aquestas paraulas, li estrenyé las mans, s'aixecá nirviós y l'abrassá foll, emborratxat de ganas d'estimar. Y aquella dona se li entregá tota, per complert. Havia triomfat!

. . . . . .

El ceguet cada dia 's creya més felis. La Tresa se'l havia fet seu. Si cantava, cantava pera ella, pera que no'l deixés, pera que aquell amor que li havia promés continués sempre. ¿Qué hi feya que 's cansés, que la seva gola s'enronquís, si al ésser vespre podria fruhir sas caricias?

Peró un dia li acudí un pensament extrany.—¿Y si també m'enganya?—'s preguntá, en tant que recordava certas paraulas, certs reganys que d'ella havia rebut.—No, no pot ésser—afegí.—Ves ara quin pensament m'acut!—Y no volgué pensarhi més.

Mes un altre dia li semblá qu'ella no sols no'l tractava ab l'amabilitat d'avans, sinó que fins també'l robava. Al pensar aixó'l cor li feu un salt, peró callá, dissimulá, perque ella no ho sapigués, perque ella no 'l deixés. Callá, sufrí... no logrant, ab tot, evitar que de sa desconfiansa, que cada dia aumentava, ne tingués coneixement la Tresa.

Aquesta, que al cap d'algún temps de viure ab el ceguet vegé que'ls comptes no li surtian tal com havia ideat, comensava a cansarsen; y las paraulas carinyosas deixaren lloch als reganys y als desprecis... Y aquells mateixos mals que pera inspirar compassió'ls altres acompanyants havian deixat acumular en el cos del ceguet y qu'ella tampoch havia tractat de curar, li feyan un fástich gran. Y decidí abandonarlo.

Un dia en Quimet deixá traslluhir més clarament son recel. La Tresa comprengué que no hi havia medi de realisar sos plans, y's refermá més en la idea d'abandonarlo. Y quan, després de sopar, ell feu eixir notas planyivolas de sa guitarra, taral-lejant una cansó, ella desde l'altre cantó de taula se'l contemplava enfurismada.

—¿Cóm ho pensas arreglar pera pagar a la Cinta?—preguntá tot d'una ab veu de tro.

—Qué sé jo!... Es extrany lo que'm passa. Sembla com si tot d'una s'haguessin acabat las personas caritativas!

—La Cinta m'amohina...

—Qu'esperi... dona... que...—

No acabá de dirho, tornant a cantar.

—¿Per qué cantas ara?—digué la Tresa, petantli las dents de rabia.

—¿Qué tens?

—¿Per qué cantas?

—Es la cansó nova ¿sabs? La vull apendre aviat; potser aixís... Vina, acóstat, que'm dictarás la lletra.

—No, ara no.

—Peró ¿qué tens avuy, Tresa?—

Y, aixecantse, s'apoyá en la taula pera trobarla a n'ella, que s'apartava desesperada.

—¿Hónt ets? No't trobo.

—Deixam.

—T'he fet enfadar avuy ¿no es cert? Perdonam, Tresa.

—Deixam.

—Un petó, vull ferte un petó...

—No!—Y entre si exclamá:—Quin fástich!

—Bé, tu mateixa.—Y tantejant, trobá la cadira, s'assentá, y agafant la guitarra:—Al menys, vina a dictarme—digué;—la vull saber aviat... Acóstat...—

La Tresa, desde l'altra part de taula, li dictá una cansó qu'ell cantava, acompanyantse ab la guitarra.

—¿Veus? Ja quasi la sé.

—Si, cuyta, cuyta.—

Y tornava a dictar, peró no estava pas per lo que feya. Pensava cóm despendres d'aquell home.

De sobte s'aixecá, y ressonaren sos passos pel quarto. Regirá'ls pochs trastos que hi havia y agafá un farsell.

—¿Qué fas, Tresa?—preguntá 'l ceguet.

Ella, sense dir res, surtí, tancant la porta ab una batzegada y mormolant:

—No, no... Me vaig equivocar... Quin fástich!

—Tresa... Tresa!...—cridá 'l ceguet.—¿Qué fas?... ¿ahónt ets?.. ¿ahónt ets, Tresa?—

Y veyent que no li contestava, murmurá tristament:

—Igual que 'ls altres... També m'ha enganyat...—

JAUME AYMÁ Y AYALA.

PATERNAL

El plansó va pujant,
bevent l'amor, la llum y l'ayre:
l'infantó va creixent,
teixint la vida ab brins de joya:
el fillet canta y riu,
florintli al rostre l'alegría...

Y tu y jo'ns el mirém;
de goig els ulls ens espurnejan;
espurnejan de goig
al véurel sá y content de viure,
y'l torném a mirar
enorgullits de serli pares,
y l'omplím de petons
y las galtonas se li encenen.

Es l'esclat del abrás
ab que lligarem nostras vidas;
es el bes ple de foch
que'ls nostres cors en un va fondre;
es l'anhel encarnat
que fa inmortal nostra existencia.

El mirém y fruhím,
veyent cóm juga y salta y gosa,
y manyach correspón
a nostre amor ab riallas.
Veu qu'abdós l'estimém
y conscient també'ns estima.

El fillet canta y riu.
Hem dut al món un sér que viu!

CLAUDI MAS Y JORNET

NOVAS

Profitós en extrém pera'l Catalanisme fou el *meeting* inaugural de l'«Associació Catalanista» de Molins de Rey que verificá la *Unió Catalanista* en dita població. Comensá l'acte presentant el president als delegats forasters qu'havian arribat y donántloshi la benvinguda, y terminá cedint la presidencia al president de la *Unió* senyor Roca. A continuació parlaren els sényors Xumetra, de Molins de Rey; Martinez y Seriñá, en representació de nostre periódich; Serrat, per l'«Aplech Catalanista» de Barcelona; Roca, pel «Centre Catalá» de Sabadell; Baró, per l'«Associació de Sant Boy del Llobregat»; Campmany, vispresident de la *Unió;* y feu el resúm de lo dit pels esmentats oradors el president de la *Unió* en Joseph M.ª Roca en un brillantissim y enérgich discurs que fou coronat ab delirants aplausos per la inmensa gentada qu'omplia a vessar l'espayós envelat en que tingué lloch el *meeting*.

La llista de societats y periódichs adherits y representats en l'acte, que llegí'l senyor secretari, fou nutridissima.

—

La «Associació Wagneriana» ha clos las tascas artisticas del present curs ab un concert que tingué lloch el dijous passat, executantse diferents fragments d'obras de Wagner (pera que'ls socis poguessin ferse carrech de la traducció catalana del text wagneriá) interpretats pel notabilissim bariton Ramón Blanchart y pel tenor Raventós y'l bariton Segura, prenent també part en el concert els pianistas Burgés y Ribó, además del mestre Ribera, director artistich de la «Associació». Tots foren ovacionats per la nombrosa concurrencia qu'omplia'l local.

Durant el present curs (octubre-juny) han tingut lloch en la «Associació Wagneriana» las conferencias dels senyors Doménech y Aris; s'ha fet coneixe pel president, en Joaquim Pena, l'obra teórica de Wagner *L'Art y la Revolució* (que juntament ab l'altra obra *Música del Pervindre* 's repartirá próximament als socis); s'ha fet l'estudi complert de *La Walkyria*, s'han celebrat concerts, entre ells el del XX aniversari de la mort de Wagner, y s'han repartit als socis las traduccions catalanas de *L'Or del Rhin* y de *La Walkyria*.

—

En la societat «Aplech Catalanista», y organisadas per la secció de Bellas Arts de la mateixa, donaren el passat dijous unas interessants conferencias els senyors Novell, Aineau y Casanovas, exposant cada un d'ells son concepte del art y coincidint en voler allunyarlo de las academias y escolas especials que sols tendeixen a uniformarlo llevantli sa qualitat más característica, qu'es la d'ésser veritable espill de la vida d'un poble.

Assisti a aqueixas conferencias nombrós y distingit públich que las aplaudí com se mereixian.

—

Se tracta de crear una associació encaminada a implantar en nostra ciutat un verdader Teatre Lirich Catalá, haventse ja redactat els estatuts. La idea no pot menys d'ésser simpática als que's preocupan de fomentar y propagar l'art de la terra. Tots han sigut invitats a las sessions preparatorias, segons se'ns diu. Desitjariam, donchs, que la empresa fos seria y poguessin durla a cap elements que trevallin ab constancia y entusiasme, donchs cal tenir en compte'l fracás de la primera tentativa de teatre lirich catalá realisada al Tivoli, y pendren la deguda experiencia.

En reunió que's celebrará aquest vespre als «Quatre Gats» se llegirá'l projecte d'estatuts de l'associació, a fi de modificarlos en lo que convingui.

—

Els federals que constituhiren fa alguns mesos el centre autonomista «Catalunya Federal», celebraren el passat dilluns la inauguració oficial del mateix ab una vetllada en la que's conmemorá'l nové aniversari de la publicació del programa federal obra d'en Pi y Margall, quin retrat figurava en lloch preferent del saló en que tingué lloch la festa.

Aquesta fou presidida pel senyor Pi y Suñer, y feren us de la paraula'ls senyors Marinel·lo, Tona, Durván, Coca, Torres, Roig Armengol, Ventura Pardo, y Laporta. Fuhetejaren als federals ambiciosos que fan vergonyosas unions ab els republicans unitaris; digueren que'ls bon federals, més que ab aquests, están d'acort ab els catalanistas, sense deixar d'ésser republicans per'xó; defensaren la patria catalana; combateren als republicans electorayres y als federals que s'hi assemblan sense capir lo qu'es el federalisme a que diuhen pertanye; censuraren als qu'enganyan al poble dihentse demócratas y victorejant las institucions armadas, etcétera, etc.

Finalment el senyor Pi y Suñer resumí tot lo dit, fent l'apologia del programa federal y saludant als catalanistas qu'havian assistit a la festa, entre'ls quals no hi faltava la representació de JOVENTUT.

La concurrencia fou nombrosissima, aplaudintse ab entusiasme als oradors.

—

L'«Orfeó Catalá», desitjant facilitar a las classes trevalladoras la ocasió de sentir sos concerts, ha acordat celebrarne dos de carácter exclusivament popular, tant pels preus que regirán com pel local ahont tindrán lloch, que será'l teatre Onofri, situat al Paralelo.

Excepte'ls palcos, totas las demés localitats serán a benefici del públich, regint el preu únich de 25 céntims de pesseta la entrada.

El benefici liquit que s' obtingui será destinat a beneficencia. Oportunament se fixarán els cartells anunciant els dias que tindrán lloch els esmentats concerts.

—

Publicacions rebudas:

Acta de la Sesión Pública Inaugural del curso de 1902 á 1903, celebrada'l 22 de novembre de 1902 per la «*Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas de Catalunya*». Conté l'acta de la sessió, redactada en catalá, la memoria-ressenya dels trevalls realisats, escrita també en catalá pel secretari general doctor Joseph Tarruella, y'l discurs del doctor Jaume Guerra y Estapé, sobre las *Manifestaciones cerebrales en las cardiopatías de la infancia*. Tots els trevalls son notables de fons y de forma, constituhint un elegant fascicle de més de 60 planas pulcrament imprés.

Jochs Florals de la «Lliga Autonomista» de Calaf. Hem rebut el cartell de convocatoria d'aquest certamen, imprés a varias tintas ab hermosos dibuixos decoratius d'en Riquer. S'ofereixen quinze premis per'altres tants trevalls, havent d'ésser remesos, aquests, avans del dia primer de setembre, al secretari del jurat calificador, qu' estará format pels senyors següents: Leonci Soler y March, president; Candi Closa, vis-president; Jaume Bosch, pbre., Joseph Ferrer y Carulla, Joseph A. Capdevila y Vila, vocals; Pere Gabriel, secretari. La festa's celebrará'l 15 de setembre, diada de la festa major de Calaf.

Exposición Real-Internacional de Atenas. En un bonich fascicle de 16 planas, la comissió d'excursions de dita Exposició ha publicat la relació, ab tots els datos necessaris, d'un viatje circular pel Mediterrá, aixó es, de Barcelona a Nápols, de Nápols a Atenas, d'Atenas a Beyrouth, de Beyrouth a Alexandria, d'Alexandria a Palermo, y de Palermo a Barcelona. El viatje té carácter artistich, donchs no sols permet veure las poblacions indicadas, sinó empendre excursions a altres llochs vehins, com l'antiga Pompeya desde Nápols, el santuari d'Eleusis y las runas de Tirynto y Argos desde Atenas, las pirámides de Gizeth, la Esfinx y altres monuments desde Alexandria, etc., etc. Las condicions del viatje son económicas, costant 2.000 pessetas el passatje de 1.ª classe y 1.500 el de 2.ª, compresos tots els gastos d'a bordo y de terra, vapor, hotels, ferrocarrils, tramvias, cotxes o cavalcaduras pera las excursions marcadas en l'itinerari, entradas y festivals de la Exposició, teatres, guias, propinas, y tot lo indicat en la relació del viatje. La Exposició Internacional d'Atenas dona lloch, donchs, a fer un viatje aprofitat, visitant no sols l'admirable Grecia, sinó també altres pobles, y podent ferse cárrech de tres civilisacions diferentas, la clássica romana y grega, la oriental y la egipcia. Els que's vulguin inscriure per'aquest viaje tenen temps fins al 30 de juny. La excursió surtirá de Barcelona'l 23 d'agost.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233